

9. Карцевский С. Об асимметричном дуализме языкового знака / С. Карцевский // Звегинцев В. А. История языкознания XIX – XX веков в очерках и извлечениях : в 2 ч. – М. : Просвещение, 1965. – Ч. 2. – С. 85-90.
10. Маулер Ф. И. Грамматическая омонимия в современном английском языке : монография / Ф. И. Маулер. – Ростов-на-Дону : Изд-во Рост. ун-та, 1983. – 136 с.
11. Пономаренко И. Н. Симметрия / асимметрия в лингвистике текста : дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.19 – теория языка / И. Н. Пономаренко. – Краснодар, 2005. – 325 с.
12. Шепель Ю. А. Взаимодействие и взаимопроникновение грамматической омонимии прилагательных и наречий / Ю. А. Шепель // Мова : наук.-теор. часопис з мовознавства. – Одеса : Астропринт, 2013. – № 19. – С. 139-146.
13. Cambridge Dictionaries Online [Электронный ресурс]. – <http://dictionary.cambridge.org>
14. Updike J. Rabbit, Run / John Updike. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.goreads.me/rabbit-run-john-updike>

Ємельянова Д. В. Граматична омонімія англійського слова sharp.

У статті розглянуто механізм виявлення граматичної омонімії англійського слова sharp при зіставленні двох художніх текстів: англійського оригіналу роману Джона Андайка “Кролик, біжи!” (John Updike, “Rabbit, Run”) і його російського перекладу. Визначено три граматичних омоніма sharp: прикметник, прислівник та іменник. Найчастіше ця лексема функціонує в ролі прикметника. У статті зроблено висновок про доцільність використання методики зіставного аналізу різномовних текстів для уточнення тлумачення значень багатозначних слів. Уточнено чотири значення прикметника sharp. Виявлено та визначено п'яте значення, яке сьогодні відсутнє в онлайн-словнику “Cambridge Dictionary”.

Ключові слова: граматичний омонім, міжмовна асиметрія, англо-російський переклад, лексема sharp, роман Джона Андайка “Кролик, біжи!”

Emel'yanova D. V. Grammatical homonymy of english word sharp.

In the article it examines a mechanism of finding of grammatical homonymy of the English word “sharp” in comparison with two fiction texts.: English-language original John Updike novel “Rabbit, Run” and its translation into Russian. It was established three grammatical homonyms of the word “sharp”: the adjective, the adverb and the noun. More frequent this lexeme functions as the adjective. In the article it concluded about feasibility of the methodic's of comparable analysis use of the texts in different languages for elaboration of interpretation of the meanings of the multilingual words. Four values of adjective of sharp are specified. It was exposed and determined the fifth meaning which absents in the on-line-dictionary “Cambridge Dictionary”.

Keywords: a grammatical homonym, an interlingual asymmetry, an english-russian translation, a lexeme “sharp”, John Updike novel “Rabbit, Run!”

Іващенко П. А.

Національний університет Києво-Могилянська Академія

**КОМУНІКАТИВНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ПЕРСПЕКТИВА РЕЧЕННЯ
У ПУБЛІКАЦІЯХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ НОВИН
(НА МАТЕРІАЛАХ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ REUTERS
ТА УКРАЇНСЬКИЙ ТИДЖЕНЬ)**

Статтю присвячено проблемі актуального членування речення на прикладах англійських та українських публікацій. Включено класифікацію тема-рематичних прогресій, зазначено частотність їх вживання в обох мовах.

Ключові слова: актуальний синтаксис, тема, рема, прогресія, членування, комунікативно-функціональний аналіз, когезія.

Комунікація у світовій мережі Інтернет безпосередньо впливає на збільшення масивів медіа мовлення – зокрема, за рахунок появи мережевих версій практично усіх розповсюджених друкованих видань. Медіатексти (насамперед, спеціалізовані новинні публікації), що зустрічаються у віртуальному середовищі, в наш час за своїм кількісним обсягом перевищили загальний об'єм мовлення у будь-яких інших сферах людської активності. Такі тенденції не могли не призвести до мовних змін – і у слововживанні, і у синтаксисі, адже сама структура вебсайту, у тому числі і новинного, провокує “діагональний” спосіб читання, спрямований на схоплення загального змісту. Термін “інформаційне перевантаження” неодмінно супроводжує збільшення виробництва інформації за рахунок досягнень в галузі технологій. В наш час ще більша інтенсивність змін у сфері комунікацій спричинила появу таких англійських неологізмів як *infobesity* та *infoxication*, їх приблизно можна тлумачити як “перенасичення, надмірне споживання інформації” та “одурманення інформацією”. Втім, оригінальне словосполучення залишається найбільш містким відображенням явища, яке з одного боку перешкоджає зосередженню уваги з боку читачів, з іншого – змушує журналістів-авторів статей шукати ефективніші стратегії будування дискурсу новин, із метою захоплення та утримання читацької уваги. Текстова публікація сприймається суто через вербальний канал, і її інформативність, – це ефект, що досягається за рахунок вдалого застосування синтаксичних, семантичних, прагматичних особливостей висловлювання. Зміни, що наразі відбуваються у визначальних мовних нормах, все більше привертають увагу лінгвістів. Лексичні, граматичні та синтаксичні властивості мови, безумовно, і нині складають непорушну основу її опису. Проте сьогодні вже не є достатнім зводити мову та мовлення лише до рівня структурної лінгвістики. Мову доречніше розглядати як процес, а не як суму лексичних одиниць, з яких складаються речення.

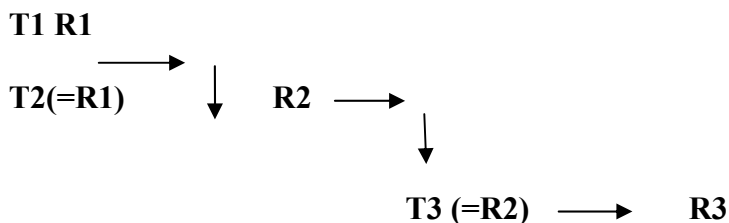
Виступаючи мінімальною граматично організованою одиницею для оформлення думки, речення несе у мові комунікативну функцію (тоді як функція слова чи словосполучення – номінативна), при цьому серед основних ознак речення прийнято зазначати граматичну організованість, семантичну закінченість, предикативність (як єдність особи, часу та модальності). Нарешті, речення підлягає двом видам членування – *формальному*, метою якого є виявлення безпосередньо граматичних елементів, та *актуальному*, яке здатне виявити предмет мовлення і те, що говориться про нього [6, с. 9-11]. Саме другий тип членування є важливішим фактором, який конститує речення у якості комунікативної одиниці. Оскільки зазвичай автор відштовхується від відомого предмету мовлення, переходячи до того, що саме хоче про нього зазначити, саме цей шлях від відомого до невідомого може бути визначений як одне з найхарактерніших явищ будь-якого мовлення та як універсальна ознака людського мислення.

Празький лінгвістичний гурток, тези якого досі не втратили актуальності із часом та є доречними для цитування впродовж даної статті, недарма приділяв суттєву увагу функціонуванню мовних елементів у системі мови. При цьому чітко розрізнялись структурна та функціональна концепції, а сама мова визначалась як “система засобів вираження, що служить певній меті” [2, с. 17]. Саме засновник Гуртка В. Матезіус був першим спромігся провести лінгвістичний аналіз контекстуально суттєвої семантики речення. Внаслідок цього, речення було описано з точки зору інформаційної цінності його окремих частин, які у реальному потоці комунікації створюють інформаційну перспективу висловлювання, визначаючи, котрий саме елемент ситуації є інформативно більш значущим з суб'єктивної точки зору автора. В. Матезіусом було дано визначення темі із ремою:

“відоме як основа повідомлення” та “нове як ядро повідомлення” [3, с. 26], ним же буларозвинута концепція відносин між обома компонентами. Сьогодні є усі підстави вважати, що поставлена проблема виокремлення теми та реми у реченні визначила початок для комунікативного аспекту його вивчення. І у наш час синтаксисти продовжують визначати властивості актуального членування речення та засоби актуалізації реми у різних мовах.

Вищезазначена концепція інформаційної перспективи речення пройшла “випробування часом”, почала активно доповнюватися та розвиватись. Після публікування та визнання результатів дослідів В. Матезіуса, чимало зробив у цьому напрямку Ф. Данеш. Серед його внесків – протиставлення висловлювання реченню, адже в той час як модель останнього сприймається як дещо абстрактне, саме висловлювання асоціюється із певною ситуацією, з уривком дійсності, а отже виступає невід’ємною складовою дискурсу [1, с. 52]. Також Ф. Данеш вперше запропонував схематичні відображення зв’язків між темою та ремою в межах тексту, де горизонтальні стрілки демонструють відношення в межах висловлювання, а вертикальні застосовуються для зв’язків в межах тексту. Нарешті, ним була розроблена оптимальна класифікація тема-рематичних прогресій, зокрема, із розподілом на п’ять типів [1, с. 39]. Нижче проілюстровано відповідні п’ять схем разом із англійськими та українськими прикладами, також зазначено відсоткову частотність вживання кожного з п’яти типів:

1. Прогресія із послідовною тематизацією:

Дана прогресія пов’язана насамперед із послідовністю у розгортанні інформації, тобто, у кожному новому реченні темою виступає рема попереднього речення. Частотність застосування визначається довжиною статті (більш притаманно для коротших повідомлень), загалом же є найбільш запитаною із п’яти прогресій, до 40% обома мовами. Наприклад:

Markus Rodlauer, deputy director of the IMF's Asia Pacific Department and the fund's mission chief for China, said the IMF expected China's economy to sustain its pace of growth. This is borne out by a number of high frequency indicators out of China. These indicators suggest that activity has indeed been stabilizing into the third quarter, into the second half. <http://www.reuters.com/article/2013/09/26/us-china-economy-imf-idUSBRE98P07420130926?feedType=RSS&feedName=businessNews>

Одержуючи значні доходи від нафти й газу, Росія вкрай неефективно ними розпоряджається. Це сталий атрибут моделі розвитку її економіки останніх років. Якби ті кошти спрямувати на стимулювання зростання в реальному секторі, то її економіка була б у значно кращому стані, аніж теноп. Наразі ж якщо торговельне сальдо РФ і далі знижуватиметься, росіянам доведеться переглянути напрями використання нафтодоларів. <http://tyzhden.ua/Economics/89145>

2. Прогресія із наскрізною темою:

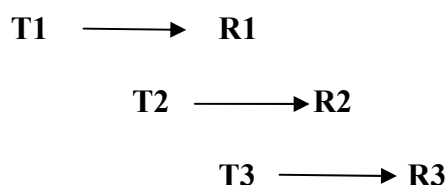

Ключова відмінність даної прогресії – свідоме повторення однієї темиупродовж тексту, що є розповсюдженим на рівні 23-25% англомовних та близько 20% україномовних статей. Наприклад:

The IMF reserved its sharpest words for Japan, which has still not started on any serious austerity, and plans a stimulus to offset the impact of a sales tax hike to go into effect next year. *The IMF* said the country must quickly develop a debt-cutting plan if it hopes to achieve its goals of halving its deficit after interest payments by 2015, and achieving a surplus by 2020. At the same time, *the IMF* suggested some European countries might consider slowing down their austerity drive due to lagging growth. <http://www.reuters.com/article/2013/10/09/us-imf-fiscal-idUSBRE9980QB20131009?feedType=RSS&feedName=businessNews>

Системною проблемою, успадкованою з часів СРСР, є надмірна роль держави в економіці, її монополія в багатьох сферах. Вона забезпечує 35% українського ВВП у виробництві та 45% ВВП у загальному попиті, тобто через попит та/або пропозицію бере участь в обороті 50–60% внутрішнього продукту. Окрім неефективної діяльності, яка за визначенням притаманна держпідприємствам, це також створює широке поле для корупції. З державою пов'язані найбільші можливості нагромадити статки (бюджетні гроші, влада, державні монополії), які приваблюють “підприємливих” людей, що спеціалізуються на створенні тіньових схем. Іншим виявом цієї проблеми є матеріальна залежність від держави більшої частини населення. <http://tyzhden.ua/Economics/84278>

3. Прогресія із похідними темами:

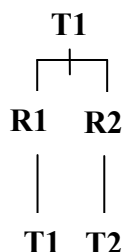

Така прогресія передбачає щоразу наявність нової теми, причому загальний контекст цим не порушується. Саме тому у схемі відсутні вертикальні лінії, що позначають зв'язок в межах тексту. За визначенням Ф. Данеша, це експліцитний спосіб оформлення гіпертеми. Частотність такої прогресії складає вищий відсоток для української мови повідомлень, у порівнянні з англійською (18-20% та 12-13% відповідно). Наприклад:

An energy firm run by Aubrey McClendon, the former Chesapeake Energy Corp (CHK.N) chief executive, has raised \$1.7 billion to drill on shale acreage in Ohio's Utica Shale, the firm said on Wednesday. Proceeds will initially be used to acquire and drill on about 110,000 acres in the southern portion of the Utica Shale. Drilling operations will begin with one rig in the fourth quarter of 2013, and the firm plans to increase drilling activity to at least 12 rigs over the next 2 to 3 years, the firm said. <http://www.reuters.com/article/2013/10/09/us-americanenergy-utica-idUSBRE9980N020131009?feedType=RSS&feedName=businessNews>

Українська економіка вже понад рік перебуває в рецесії. Кожне підприємство переживає затяжний спад так, як може: переходить у тінь, фіксує збитки, просто зупиняє виробництво. Але не всі компанії потерпають однаково. Аналіз динаміки прибутків та податків на прибуток свідчить, що неолігархічний бізнес має не лише боротися з наслідками кризи, а й задовольняти дедалі більші апетити фіскалів в умовах зростання дефіциту бюджету. <http://tyzhden.ua/Economics/88648>

4. Прогресія із розщепленою темою:

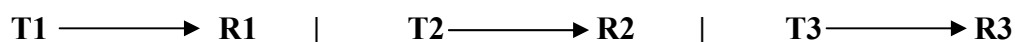

Передбачає подвійну рему, яка розпадається на дві теми. В текстах ділових новин притаманна більш вузькоспеціальним публікаціям, 10% для англomовного матеріалу та 15% для українськомовного з усього обсягу інформації), здебільшого застосовується частково. Наприклад:

Nike Inc enjoyed big sales in gains in North America and Europe last quarter and benefited from fewer markdowns. Nike revenue in North America rose 9 percent, and in Western Europe, where many retailers have struggled with a pullback by consumers, sales grew 8 percent. Futures orders for delivery between this month and January 2014 rose 12 percent in both Europe and North America. <http://www.reuters.com/article/2013/09/26/us-nike-results-idUSBRE98P17D20130926?feedType=RSS&feedName=businessNews>

Утримання стабільного курсу й низької інфляції – стратегічна ціль влади протягом останніх трьох років – негативно позначилося і на економіці, і на банках. Створення дефіциту гривні, недодавання її в економіку й штучне подорожчання заморозили виробництво, знизили ВВП, збільшили боргове навантаження на банки. <http://tyzhden.ua/Economics/82617>

5. Прогресія з тематичним стрибком:

У разі застосування даної прогресії, тема-ремаіичний зв'язок не дотримано з речення у речення, за зв'язність відповідає лише загальний контекст. Дане явище

широко застосовується у великих статтях, більше 25% для україномовного та 20% для англомовного матеріалу. Наприклад:

Senate Majority Leader Harry Reid, a Democrat, held an initial session with Senate Republican leader Mitch McConnell. But uncertainty remained about their ability to reach an agreement quickly to end a partial government shutdown and increase the nation's borrowing authority. Thursday is the deadline for raising the debt ceiling, necessary to avoid a possible government default. The Senate was set to meet on Sunday, but the U.S. House of Representatives was not, so Congress will be cutting it close. http://www.reuters.com/article/2013/10/12/us-usa-fiscal-idUSBRE98N11220131012?feedType=RSS&feedName=topNews&utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter&dlvrit=992637

Протягом 70 років радянського та кількох століть російського колоніального минулого Україні постійно нав'язували невластиву модель господарювання, що ґрунтувалася на панівній ролі держави в економіці, монополістичному виробництві, примусовій праці, відсутності ініціативи та приватної власності, яку підмінили різними формами державної. Орієнтація на захоплення нових територій замість розвитку наявних консервувала такі основи економічної системи, за яких привласнювати було значно простіше й вигідніше, ніж упроваджувати інновації, підвищувати ефективність виробництва. Тож імперія та її “підприємці” здебільшого орієнтувалися на паразитування на природних багатствах. <http://tyzhden.ua/Economics/83733>

Безумовно, важко уявити новинний текст, що містив би лише один тип прогресії – когезія такого повідомлення забезпечується саме за рахунок вдалого поєднання прогресій. Пояснювальний потенціал теми може варіювати відносно останніх теорій. Говорячи про надбання останніх десятиліть, суттєвий внесок у подальше дослідження явища зробили американські лінгвісти Ч. Лі та С. Томпсон, і трохи пізніше – російські лінгвісти, зокрема Г. Мельников, В. Курдюмов. Важко переоцінити внесок, який зробили у 1970-х роках видатні російськвічені В. Шевякова та Н. Слюсарева, останній належить авторство досліджень проблем функціонального синтаксису англійської мови. Користуючись термінами логічний та актуальний синтаксис, В. Слюсарева асоціює перший із об'єктивними відносинами між явищами навколишньої дійсності, що пізнається суб'єктом, тоді як другий – з суб'єктивним відображенням цієї дійсності у категоріях комунікативної установки [8, с. 88-90]. Проблематика актуального членування наразі продовжує активно розроблятися в межах різноманітних теорій лінгвістичної прагматики, а взаємозв'язок тема-рематичних відносин з контекстом фігуруватиме і у майбутніх дослідженнях, оскільки не втрачатимуть актуальності такі проблеми як контекстна залежність речення, а також локалізація позамовних факторів, що чинять вплив на тема-тематичне членування.

Залучені матеріали новинних вебсайтів *Reuters* та *Український тиждень* опубліковані з вересня по листопад 2013 року, загалом проаналізовано 300 англомовних та 200 україномовних повідомлень.

Л і т е р а т у р а :

1. Данеш Ф. К семантике основных синтаксических формаций / Ф. Данеш, К. Гаузенблас. – М. : Наука, 1974.
2. Матезиус В. Избранные труды по языкознанию / В. Матезиус. – М., 2003.
3. Падучева Е. В. Высказывание и его соотносительность с действительностью / Е. В. Падучева. – М., 1985.
4. Падучева Е. В. Высказывание и его соотносительность с действительностью / Е. В. Падучева. – М., 1985.

5. Почепцов Г. Г. Теоретическая грамматика современного английского языка / Г. Г. Почепцов [и др.]. – М., 1981.
6. Реуцький М. В. Ремотвірний потенціал дієслова / М. В. Реуцький, М. С. Ковальчук. – К., 2002.
7. Слюсарева Н. А. Категориальная основа тема-рематической организации предложения / Н. А. Слюсарева // Вопросы языкознания. – 1986. – № 4.
8. Слюсарева Н. А. Проблемы функционального синтаксиса / Н. А. Слюсарева. – М., 1981.
9. Шевякова В. Е. Современный английский язык. Порядок слов, актуальное членение, интонация / В. Е. Шевякова. – М., 1980.

Иващенко П. А. Коммуникативно-функциональная перспектива предложения в публикациях финансово-экономических новостей (на материалах интернет-ресурсов Reuters и Український Тиждень).

Статья посвящена проблеме актуального членения предложения на примерах англоязычных и украиноязычных публикаций. Включена классификация тема-рематических прогрессий, указана частота их употребления в обоих языках.

Ключевые слова: актуальный синтаксис, тема, рема, прогрессия, членение, коммуникативно-функциональный анализ, когезия

Ivaschenko P. A. Communicative functional sentence perspective in financial and economic news (based upon the materials published Reuters and Український Тиждень Internet-resources).

The article is dedicated to the problem of actual division of the sentence, as demonstrated upon examples borrowed from English- and Ukrainian-based publications. It also includes the classification of theme-rheme progressions along with the frequency of their usage in both languages.

Keywords: actual syntax, theme, rheme, progression, division, communicative-functional analysis, cohesion.

Карпа І. Б.
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

КОНАТИВНА, ОЦІННА ТА ЕКСПРЕСИВНА ФУНКЦІЇ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕКСТІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО СЕРВІСУ YAHOO!ANSWERS

У статті розглядаються особливості реалізації конативної, оцінної та експресивної функцій електронних текстів у інформаційно-довідковому сервісі Yahoo!Answers. У результаті проведеного дослідження встановлено, що вищезазначені функції електронних текстів визначають особливості отримання і передачі пізнавальної інформації.

Ключові слова: конативна функція, оцінна функція, експресивна функція, інформаційно-довідковий сервіс Yahoo!Answers, електронний текст, віртуальна комунікація.

Віртуальна комунікація в інформаційно-довідковому сервісі Yahoo!Answers (веб-сайті, створеному за структурою питання – відповідь) реалізується у формі електронних текстів, тому у контексті даної статті доцільно окреслити їхні домінантні функції у цьому комунікативному середовищі. У результаті опрацювання наукового доробку з проблематики традиційних функцій мови і спілкування у статті розглядаються базові функції електронних текстів Yahoo!Answers: конативна, оцінна, експресивна.

Класифікація функцій мови є досить різноманітною, наприклад, В. З. Дем'янков аналізує 73 функції мови, які найбільш часто згадуються у літературі [5], проте головними визнані: комунікативна, когнітивна, емотивна, метамовна [10, с. 648].